

tárról" ír s osztálykönyvtár alakítására alkalmas sorozatokat közöl. Az üzemi ismertetési rovat a Budapesti Központi Tejcsarnokot mutatja be, s hogy miként kerül a tej a termelőtől a fogyasztóig.

A szerkesztő a folyóirat első éve után visszapillant a végzett munkára, s a tanügyi lapok elismerő sorait közli. A folyóirat újabb megbecsülést hozott a polgári iskolának.

A folyóirat II. évfolyamának 1. számában a következő cikkek és tanulmányok jelentek meg:

Imre Sándor a most kilenven éves Schneller István jellemét, munkálkodását; érdemeit ismerteti. Örömmel olvassuk e nagy magyar értéket méltató sorokat, hiszen főképen Imre Sándor révén közvetve, a mi sorainkban is sok neveltje van. *Greguss Pál* ismerteti a Főiskolánkon rendezett növénytani didaktikai kiállítást, amely bepillantást engedett a tanárjelölteknek a cselekvő oktatás szellemében való vezetésébe. *v. Sághelyi Lajos* hosszan és behatóan foglalkozik a „*Korszerű házfeladatok*“ kérdésével. A házfeladatnak is az öntevékenység elve alatt kell állania. A könyvből való tanulást ma sem vetjük el, de a házi feladat nem merül ki a szöveg bemagolásával. A házi feladat a tanulónak szóljon, ne legyen kénytelen vele a család foglalkozni, tehát a feladat ne legyen túl nehéz és ne legyen sok. Fontos a változatosság és anyagszerűség. Jók az előzetes házi feladatok, amelyek a következő óra anyagának bevezetéséül szolgálnak. Majd e szempontokból sorra veszi az egyes tantárgyakat, keresve, hol, mit kell házi feladatul adni. A fizikai otthoni előzetes kísérletek jogosultságát az Utasítással igazolja, rosszul idézve az Utasítást. Az idéző jelek között közölt idézetbe beírja a következő szavakat: „*Otthoni megfigyelésekre alkalmasak.*“ e helyett: „Ilyen gyakorlatok pl.:“ értve „ilyen gyakorlatok“ alatt a tanítási órába beillesztett tanulókísérleteket. A fiúiskolai Utasítás előzetes otthoni kísérleteket nem ismer. Pedig a cikk írója az oldalra is hivatkozik: (Fiúiskolai Ut. 121—122. l.). *Arany Sándor* „*Hogyan neveljük elsősztályos tanulóinkat*“ címen meleg szívvvel mutat e kérdésben utat. Eljárása bizalmat és szeretetet gyűjt a gyermekekben. A tiltás ritkán hangzik el, rendhez és fegyelemhez szoktat türelemmel és sok megértéssel. Sok jó tanár eljárását foglalta írásba. *Szakál János* az első pesti polgári iskolák felállításának körülményeit ismerteti hivatalos iratok alapján. *Babirák Mihály* a leányiskolai gázközők bemutatók tanulságait vonja le. Ezek a bemutatók a budapesti Gázművek mintakonyháján történtek. Kívánatos, hogy minden leányiskolában jól felszerelt konyha létesíttessék. *Andrássy Irene* a székesfevárosi diákstadion felavatásáról számol be. *sz. Csorba Tibor* a magas fokon álló lengyel kézimunka-tanárképzést és kézimunkaoktatást ismerteti. *Juhász Jenő* szép tanulmánya „*A pogány magyar névadás lélektana*“. A folyóirat város- és üzemi ismertetése c. rovata Aquincumot és Budapest áramellátását ismerteti.

Matzko Gyula.

Der Deutsche Volkserzieher. Az utóbb megjelent tanulmányok közül ismertetjük a következőket:

Érteni, vagy tudni (Max Kretschmer, Weißenfels.) Ez a két fogalom

nem foglalja el az iskolában a kellő helyet. Ideje volna a hangsúlyt a tudásra helyezni. Az élet is a tudásra van berendezve; a megértés nem elegendő, — tudni kell. Az iskola ma túlságosan a megértetésre van berendezve, s az élet rácafol az eredményre. Általánosan azt hitték, hogy a megértés a tudásba torkollik. Igen, de csak kellő gyakorlás útján. A megértés csupán előfoka a tudásnak. De az iskolában eddig a megértésre helyezték a fősúlyt, nem a gyakorlati tudásra. A megértést ellenőrizték, de a tudást nem. Mit tegyünk hát? Először is szerényebben kell a tanulót értékelni. Ne beszéljünk annyit a gyermek alkotóerejéről, mint inkább gyengeségéről, amit támogatni kell. A tanulók kétfélék: gondolkodók és cselekvők. Az utóbbiak már az iskolában is gyakorlati tudást akarnak szerezni. Ezek dolgozzanak a szabályok szerint, amiket a gondolkodó elmék kitaláltak. A tanulók többsége a mechanikus megoldás szerint dolgozik, ezért hiba volna őket túlértékelni. Általában kevesebb módszert és több tárgyi tudást az iskolába. Pl. a helyesírást szintén a megértetés alapján tanítjuk, holott ennek egyedüli módja a gyakorlás. Épp így az olvasni tudást is nem annyira megértve, mint inkább gyakorolva lehet csak elsajátítani. Túlsok a lélektanilag megalapozott módszer. Ha a gyermek már érti a dolgot, hagyjuk abba a módszeres utat s alkalmazkodjunk a helyzethez. Rugalmasnak kell lenni. A sok kérdve-kifejtés is elszoktatja a tanulót az önálló megoldástól. Az iskolát nem kell túl könnyűvé tenni. A megértetés fokán ám alkalmazzunk csak heurisztikus segítő módszert, de amikor gyakorlati tudásra törekszünk, akkor csak a gyakorlás, a tanult megoldási mód alkalmazása segít. A gyakorlási formák legyenek sokoldalúak és változatosak. A megszokott forma megváltoztatása meglepi és zavarba hozza az átlagembert. De az élet is változatos, ezért legyen a gyakorlás is az. A mai iskolában kevés a gyakorlás, keveset írunk, keveset térképezünk. Legyen több technika a könyvhasználatban, a szótárkezelésben legyen bátorságunk a megoldatáshoz, mert biztos tudást csak így lehet megszerezni. Persze, ennek a mechanikus tanulásnak okosnak kell lennie, lehet a gépies tanulást is kellemessé és élvezhetővé tenni.

Mit kívánjunk attól az osztálytól melyben kezdő tanító tanít. (Walther Hardt, Königsberg/Pr.) A képzőkben a tanítójelöltek utasításokat kapnak arra nézve, hogy miképpen kell eredményesen tanítani. Ezek az utasítások azonban a legtöbb esetben nem válnak be, mert a legkedvezőbb helyzetekre vonatkoznak. Így aztán magunknak kellett újat és módot keresni, amelyek a gyermekek gondolkodásához és nevelési állapotukhoz hozzáillettek. Sokszor tévúton haladtunk, ezért gondos előkészület mellett is utóvizsgálatot tartottunk: elértük-e a kitűzött célt, jó volt-e az út, helyes-e az anyagválasztás, az időbeosztás. Az iskolafelügyelők koronkint megvizsgálták ugyan a munkánkat, de mindegyik más és más szempontból bírálta el. Ezekből a tapasztalatokból a jelenlegi kezdők részére is vonhatók le tanulságok, s ki-tűnik, hogy minden személyes szabadság mellett is vannak pontok, melyeket figyelembe kell venni. Ilyenek az osztály külső képében: a köszöntési formák, az ima, a tanterv, óraterv pontos betartása, az osztálykönyv vezetése, a dolgozatok rendben tartása és javítása. A tanítás belső rendjében: a mód-

szer egyéni alakítása, s a tanulók szellemi átlagához való mérése az idő s az anyag szem előtt tartásával. A tanulótól kívánjunk korához mért beszéd-módot, szellemi öntevékenységet, önálló kérdezést és a megbeszélésekben való részvételt. Ehhez az szükséges, hogy a technikai dolgokban biztos tudást szerezzen; így az írásban, olvasásában, számolásban, földrajzi ismeretekben, és történelmi dátumokban, stb. A gyermeket képessé kell tenni arra, hogy más tanító vezetése mellett is tudjon dolgozni. Ennek módja az, hogy a tanuló mindig a közösséggel együtt dolgozzék és szabadon kérdezhessen. Az óra megítélésénél számbajön a tanító előkészültsége, a helyes anyagkiválasztás és tagolás, a begyakorlás és a szemléltető eszközök előkészítése. A tanítás legyen buzdító, gyakorlatias és lelki erőket ébresztő. Hogy az osztály kielégítő képet mutasson, ahhoz a tanító szüntelen munkája szükséges; a hanyagságot utólag nem lehet jóvátenni. Gondos előkészület nélkül az óra üres fecsegéssé válik. Az előkészülethez az is kell, hogy a kezdő tanító mintaleckét tanulmányozzon. De hiba volna ezeket szolgálilag utánózni. A tanítási terv kidolgozásánál szem előtt kell tartani a célt, az anyag terjedelmét, a tanítás alakját, elmélyítését és begyakorlását. A tanítás feltétele, hogy a tanító ura legyen az anyagnak, tökéletesen ismerje a tankönyvet, s tudása messze túl szárnyalja azt. Ebből az ismeretanyagból ki kell választania az iskola tantervének megfelelő tárgyakat, azokat az osztály szellemi színéhez kell alkalmaznia, a tanulók meglévő ismereteinek tekintetbevételével. A gyermekek előismerete dönti el a tanítás alakját, t. i. hogy pusztán közöljük-e az anyagot, kérdeve-kifejtőleg tárgyaljuk-e azt, vagy engedjük, hogy a gyermekek elmondják, amit tudnak s mi csak elmélyítjük tudásukat. Kellő magyarázat, szemléltetés és erkölcsi ítéletek levonása ne hiányozzék a tanításból. A gyakorlásra nagy gondot kell fordítani, mert csak ez biztosítja a sikert. A gyakorlás igen különböző lehet: hol az iskolában történik, hol meg a házi feladattal kapcsolatban. A tanítási tervezetnek a formája is többféle lehet: kérdés és felelet, feladat és megoldás, vagy a tananyag megjelölése a fontos kérdések kiemelésével, esetleg a kifejtés menetének feltüntetésével. A tanítónak ugyan tökéletesen kell bírnia a tervezetet, de nem szabad a tanulót szolgálilag belekényszeríteni annak részleteibe. A tanulónak megfelelő szabadságot kell biztosítani. A tanításra való előkészület mellett nem kevésbé fontos a tanítás tapasztalatainak utólagos feljegyzése sem. Össze kell hasonlítani a tervvel annak valószínű lefolyását, s felelni kell a következő kérdésekre: Mit akartam? Mit értem el? Mit hagytam el? Mit lehetett volna jobban megcsinálni? Az eredményt utólag bejegyzem a tanítási tervbe. Sajátos rossz szokásokat igyekezzünk levetni, ebből a célból vezessünk hibakönyvet s jegyezzük bele hibáinkat; pl. a nyugtalan magatartást, a feleletek ismétlését, vagy azok helyeslését, hibás kérdések feltevését, stb. A továbbképzés céljából hasznos pedagógiai lapok tanulmányozása, mintaleckék olvasása s azokból megfelelő jegyzetek készítése.

Elvessük-e a házi feladatot? (Fritz Springer, Greiffenberg.) A felsőbb iskoláknál a házi feladat az iskolai munkának lényeges kiegészítő része. Más a helyzet az elemi iskoláknál, ahol a munka súlypontja az iskolára esik.

Itt különben is inkább a nevelői tevékenység kerül előtérbe, mint az ismeretnyújtási munka. S ennek ellenére, ha megfigyeljük, mennyi ideig kell a kis gyermeknek otthon dolgoznia, akkor lehetetlen, hogy ne ébredjenek bennünk aggodalmak. Ez azért van, mert még mindig a maximális célok lebegnek előttünk, s rengeteg teherterelt kell a múltból átvennünk. Nézzük a házi feladatok nevelő értékét. Itt rejlik a házi feladatok kérdésének súlypontja. Nem az a lényeg, hogy dolgozzunk, hanem az, hogy miképpen dolgozunk. A házi feladat értelme az, hogy kötelességteljesítésre, engedelmességre és felelősségeretire neveljen Ezenkívül a munkaképesség örömrétet vált ki. Aki büntetésből ad fel házi feladatot, az önmagát ítéli el. Ami a házi feladat tartalmi részét illeti: A gyermekek zömének meg kell tudnia oldani a feladatot. A túlnehéz feladat megöli a munkakészséget, a munkaörömet; idegen segítség után néz, ez pedig hazugságra nevel. A gyakorlatokban legyen kellő változatosság, s csak ritkán adjunk feladatokat az éppen most végzett anyagból. A házi feladatok terjedelme igazodjék a gyermek fejlődési fokához, életkorához, a nyári és téli szorgalmi idő különböző természetéhez. Télen több, nyáron kevesebb legyen a feladat. A házi feladatokat a tanítónak át kell néznie. Sajnos, a nagy létszámú osztályok mellett ez lehetetlen feladat. Csak kevés füzetet lehet egyszerre részletesen áttekinteni és értékelni. De a munka gondosságát naponta is lehet egy gyors pillantással áttekinteni. Ezalatt az osztály csendes foglalkozást kaphat, hogy ne legyen fegyelmetlenség. A feladatot néha a gyermekek maguk is választhatják szabadon. Néha pedig legyen a tanító is ember és különleges esetekben egyáltalában ne adjon fel feladatot. Persze, másnap ismét visszaáll a rendes munka, kezdődjék a szolgálat.

Gondolatok az iskolai fegyelemről. (Gusztáv Franke, Moers.) Az iskolai fegyelem, a figyelem és a siker szorosan összetartoznak, egymást feltételezik. A figyelem jelenléte sokkal egyszerűbbé teszi a fegyelmézést. Sajnos, a spontán figyelem nem állandó kísérője az iskolai oktatásnak, s ilyenkor van szükség a fegyelemre. A fegyelem szociális erény és a közösségi életből fakad. A közösségi életben mindenkinek tekintettel kell lennie a társakra, mert az egyén nem élhet önkényesen. A közösségnek törvényei vannak, melyeket tiszteletben kell tartani. Így van ez az államban s így kell lennie az iskolában is, ahol a törvényt az iskolai szabályok, a tekintélyt a tanítók képviselik. Iskolai fegyelmen nem szabad barbarizmust érteni, mely a tanítás hiányosságait szigorú fegyelemmel takargatja. Csakis a mindig tökéletesedő tanítás az, amely fegyelemre vezet, s nem fordítva. Az iskolai fegyelem jelentősége a jellemneveléssel karöltve nőtt. A gyakorlatban a tanítás, nevelés és fegyelmzés a legszorosabb összefüggésben vannak, s összhangzatos egyesítésük a tanító kezében van. A tanító itt teljes szabadságot élvez, de épp ezért igazi nevelői és vezetői egyéniségnek kell lennie. Az ő pedagógiai tapintatától függ, miképpen fogja alkalmazni a parancsolást, tiltást s a büntetést úgy, hogy a gyermekek finom igazságérzetét meg ne sértse. Ha ez a tapintat nincs meg a tanítóban, akkor jaj a gyermeknek, de jaj a tanítónak is, mert elveszíti tekintélyét. Az ilyen tanítóban hiányzik a szeretet, a türelem a gyermek iránt, s a pályatévészett ember a hiányzó tanítói erényeket szigorúsággal leplezi.

Mennyi hiábavaló kínlődés az ilyen tanító munkája, mert a gyermek elzárkózik előle, s belső ellenkezéssel megnehezíti munkáját. A testi fenyíték pedig szolgaságra nevel, nem szabadságra; az önfejtő makacssá teszi, az érzékeny kedélyűt pedig sérti. Azért el a testi fenyítéssel, mert aláássza a gyermek önérzetét. Testi fenyíték nélkül is lehet fegyelmezni. Persze, ez nem azt jelenti, hogy teljesen el kell törülni. Vannak esetek, ahol egyenesen szükséges alkalmazásuk s jó hatásúak. De ezek csak szórványos esetek, s nem szabad megszokássá válniok. Ne feledjük, hogy felelősek vagyunk a gyermekek egészségéért, s hogy a képességek különböző mértékben vannak elosztva a gyermekek közt. Ezen nem segít a fenyíték, sőt veszélyezteti az önbizalom és önértékelés kifejlődését. A testi fenyíték nem ébreszt kedvet és szeretetet a munka iránt. Az a tanító, aki órájára rendszeren elkészül, s vidáman lát a munkához, az sohasem fog a gyermekek neveltlensége miatt panaszkodni. Érteni kell hozzá, hogyan lehet a gyermekek bizalmát és szeretetét felkelteni, s ennek egyetlen módja: hűség és szeretet a pálya iránt.

Jármai Vilmos.

A Die Mittelschule (a hat osztályú porosz-szász polgári iskola közlönye) 1917. évfolyamának figyelemreméltó közleményei:

A háztartási osztály a tanulók tükrében (R. Maassen) c. dolgozat a porosz-szász polgári iskola irányainak rövid ismertetése után a háztartási tagozattal, mint a német nép igényeinek legjobban megfelelő iránnyal foglalkozik s erre vonatkozólag a tanulók véleményét közli. A polgári iskolának az 1925. évi szervezet értelmében öt iránya (tagozata) van:

- I. általános irány fiúk számára;
- II. kereskedelmi-ipari tagozat fiúk számára;
- III. általános irány leányok számára;
- IV. kereskedelmi és háztartási-szociális irány leányok számára;
- V. a középiskola folytatására előkészítő irány.

Sok iskolában a szükségletnek megfelelően két-három tagozat is van. Az 1935. évi szervezet tizenhat tantervi formát tesz lehetővé. Vannak: fiúiskolák; leányiskolák; fiú- és leányiskolák, ahol a fiúk és leányok külön tantermekben tanulnak; koedukált iskolák. Ezekre való tekintettel a következő tizenhat változat lehetséges:

I.	V.	I., III. és V.	III. és IV.
II.	I. és III.	II. és III.	IV. és V.
III.	I. és IV.	II. és IV.	V. és reálgimn.
IV.	I. és V.	II. és V.	V. és főreálisk.

A háztartási tanfolyam a IV. tervben szerepel, mely kettős irányú: A kereskedelmi irány a három felső osztályban, és a háztartási irány különösen a hatodik osztályban, ami az egész tagozat jellegét is megadja. A cikkíró a háztartási tagozatot tartja a legfontosabbnak a leányok nevelésében. A cikk további része a tanulók nyilatkozatait közli, amelyek mind a háztartási tagozat életrevalóságát és nagy nemzeti jelentőségét igazolják. (29. szám.)

A négyéves terv a polgári iskolai természettudományi oktatásban (A.